

https://www.svd.se/sakerhetspolitiska-laget-farligare-an-pa-over-30-ar?fbclid=IwAR1DJSYytDmaNxV0ZrwPyJizxgN7FIPnS_Z29t_oFqgWM7-AE1glcyw0Qf4

”Säkerhetspolitiska läget farligare än på över 30 år”

Utöver nya hot från en ofta hemodlad terrorism har vi fått ett potentiellt kärnvapenhot som vi inte sett sen kalla krigets slut. Den ständiga konfrontationslinjen med Ryssland är en återvändsgränd och innebär risker för misstag med oöverskådliga konsekvenser. Det behövs en ny säkerhetskonferens för Europa i likhet med Berlin- eller Wienkongressen, skriver Jens Stilhoff Sörensen.

Den 11 jan. 2019 13.00 Svenska Dagbladet. Debatt/Säkerhet

Ukrainska soldater från flygvapnet gör ombord på ett militärplan den 6 december. Konflikten mellan Ryssland och Ukraina trappades upp i slutet av förra året. Artikelförfattaren varnar för att Ukraina nu riskerar att brytas upp i tre delar.

Allvaret i dagens säkerhetspolitiska situation kan knappt överskattas trots frånvaron av debatt eller politiskt och medialt medvetande. Friktionen mellan Nato och Ryssland har gradvis ökat sedan 2003 men särskilt efter Ukrainakrisen 2014. Den typiska bilden i medierna är att allt beror på Ryssland och Putin personligen. Det är också den bild som sprids av säkerhetsetablissemangen i Väst och den lobby av aktörer och organisationer som är knuten dit eller till vapenindustrin. I Sverige finns en motsvarande lobby för medlemskap i Nato. Detta är inget konstigt utan en del av de intressegrupperingar som påverkar internationell politik. Men i det läge som uppstått kan och bör dessa intressens förmåga till säkerhetspolitisk konsekvensanalys ifrågasättas.

Situationen är av flera skäl allvarligare än under kalla kriget. Då fanns utvecklade diplomatiska relationer och sedan Kubakrisen 1962 en 'het linje' mellan Vita Huset och Kreml. Nu är diplomatiska relationer nedmonterade och i stället diskuteras fler sanktioner mot Ryssland. Då gick skiljelinjen i Tyskland, nu vid Rysslands gräns. De landvinningar som gjordes av Reagan och Gorbatsjov med INF-avtalet 1987 innebar att Europa befriades från medeldistansmissiler (50-550 mil) och att vara det logiska centrat för kärnvapenkrig. Nu är avtalet upplöst och Europa riskerar ny kärnvapenupprustning. USA:s beslut att lämna avtalet kom efter att båda parter under en tid anklagat varandra för att bryta mot det. Men i avtalet fanns en klausul (artikel 13) just för den typen av misstankar, vilken kunnat användas för att verifiera varandras förhållanden. Avtalet behövde hur som helst uppdateras med tanke på ny teknologi och att fler stater fått utökad kärnvapenkapacitet (främst Kina).

En annan viktig skillnad från kalla kriget är att Ryssland och Nato befinner sig i ombudskrig i Syrien och Ukraina. Den 19 december deklarerade Trump att USA skulle lämna Syrien men samtidigt ökar friktionen i Ukraina.

Ukrainafrågan är komplex med rötter i landets historia där de västra delarna tillhört och orienterat sig mot Polen medan östra har starka band till Ryssland. Landet är etniskt blandat. Konflikten gäller ytterst statens karaktär: en nationalstat på ukrainsk etnisk grund eller en federation med flera nationaliteter? Till detta kommer djupt missnöje med korrupktion och oligarkernas maktstrider. Konflikten har sedan komplicerats och internationaliserats genom rysk, europeisk och amerikansk inblandning. Nu riskerar landet brytas i tre delar.

Utöver den olyckliga situationen för landets befolkning finns en ständig risk för eskalering och konfrontation. Något potentiellt farligt sker nästan varje vecka där incidenten vid Kertsundet är det senaste. De krav på militär upptrappning som kommit från en del amerikanska politiker eller Nato-lobby som Atlantic Council har varit utomordentligt omdömeslösa och handlat om allt ifrån Nato-närvaro i Azovska sjön till västra Ukraina. Det senare skulle sannolikt innebära att man gick i krig med Ryssland, med risk för kärnvapenkrig.

En unison stämma i USA, Västeuropa och Sverige talar om ryska aggressioner. Allt som försämrat relationerna beror på Ryssland. Som stöd för denna tes åberopas i ungefärlig ordning: Georgienkrisen med Sydossetien, kriget i Syrien, Ukrainakrisen och annekteringen av Krim, rysk påverkan på valet i USA, samt Skripalaffären och mord på journalister. För de tre senare saknas bevis. Det påstås att Ryssland och Putin endast förstår maktspråk och att man måste hålla tuffare linje och utöka sanktionerna. Att ifrågasätta denna tes leder ofta till beskyllningar om att vara Ryssland-apologet eller liknande. I Ryssland är synen givetvis en annan. Här är det Nato som genom ständig expansion trots upprepade löften om motsatsen visat sig opålitligt och aggressivt. Invasion och bombning av Irak och Libyen och stödet till antiryska strömningar i Ukraina ses som exempel. Extra hotfullt blev det när man på Nato-mötet i Bukarest i april 2008 talades om framtida medlemskap för Ukraina och Georgien.

EU:s ultimatum till Ukraina 2013 att välja antingen ett avtal med EU eller Ryssland men inte båda tolkades som en fientlig signal som provocerade konflikt i östra Ukraina där den ekonomiska integrationen med Ryssland är stark. Dessa förbindelser skulle nu plötsligt skäras av. USA:s val att lämna ABM-avtalet 2002 betraktas i samma ljus. Ryssland har främst agerat reaktivt och tvingats svara allt starkare på Natos expansion eller provokationer.

Precis som det finns hökar i Washington och Västeuropa som önskar ökad konfrontation och hårdare linje finns det krafter i Moskva som pressar Putin till detsamma. Varje ny upptrappning skruvar åt låsningen ytterligare.

Vägen hit har kantats av ovillighet att gå Ryssland till mötes. Efter Sovjetunionens upplösning har man i Väst betonat att man *vann* det kalla kriget snarare än att det *avslutades* av Gorbatjov och Reagan. Man har talat om EU- och Natos *expansion* i stället för den säkerhetspolitiska *transformation* och det gemensamma europeiska hus Gorbatjov föreslog. Talet att

man *besegrade* Sovjet för tankarna till segern över Tyskland och Japan efter andra världskriget och att Ryssland kunde behandlas som förlorare. Detta fungerade under en period av kaos under Jeltsin. Men att förvänta sig att relationen till Ryssland skulle fortsätta som under Jeltsin var orealistiskt.

Vi befinner oss i en historisk återvändsgränd för Europa. Sanktioner och upptrappning har endast pressat Ryssland i allians med Kina. Vad som nu krävs är politisk-diplomatisk kreativitet och förmåga att luckra upp låsningarna för att bygga ett säkrare Europa. Det behövs en ny säkerhetspolitisk ordning och denna måste skapas i förhandling där man samtidigt tar upp de krissituationer som byggts in. Såväl Ukraina som Transnistrien och Kosovo bör tas med i diskussionen och man behöver föra samtal med såväl Ryssland som Turkiet.

Jens Stilhoff Sörensen

docent och lektor vid Göteborgs universitet där han undervisar i internationella relationer och Rysslandstudier, seniorforskare vid Institutet för Säkerhets- och Utvecklingspolitik (ISDP).